

Aan de raad van de gemeente
LEIDSCHENDAM-VOORBURG

**Leidschendam-
Voorburg**

Datum 31 mei 2022
Nummer 2796
Onderwerp Raadsbrief startnotitie evaluatie en ontwikkeling re-integratie en participatiebeleid 2019-2022

Portefeuillehouder Wethouder Kist
Behandeld door GE Olenroot

1. Waarom wordt de raad geïnformeerd?

Het college biedt de raad deze raadsbrief over het re-integratie en participatiebeleid 2023-2027 aan als startnotitie. Het doel van deze startnotitie is het informeren van de raad over de evaluatie van het huidige beleid, de ontwikkelingen van de afgelopen jaren op het gebied van werk en inkomen. Als bijlage bij deze raadsbrief zijn een aantal vraagstukken uiteengezet voor de komende beleidsperiode. Het college stelt voor om deze vraagstukken na het zomerreces te bespreken tijdens een aparte raadswerkgroep.

De gemeente Leidschendam-Voorburg voert de werkzaamheden van werk en inkomen ook uit voor de gemeenten Voorschoten en Wassenaar. Voor het nieuwe beleid trekken de drie gemeenten gezamenlijk op.

2. Inhoudelijke toelichting

Aanleiding

Het hebben en behouden van werk is belangrijk voor de zelfredzaamheid van inwoners. Naast inkomen draagt werk bij aan sociale contacten, eigenwaarde ('ergens bij horen') en het verhogen van de gezondheid¹. Verschillende onderzoeken tonen aan dat kleine investeringen in re-integratie een grote gezondheidswinst kunnen opleveren². Dit heeft niet alleen voordelen voor de bijstandsgerechtigde. Meedoen in de maatschappij door middel van werk kan ook betekenen dat generationele armoede verbroken wordt. Werk en participatie zijn dus meer dan alleen inkomen en dagbesteding.

In opmars naar het huidige beleid ervaarden veel gemeenten in Nederland, waaronder Leidschendam-Voorburg, een substantieel tekort op de gebundelde uitkering (BUIG) vanuit het Rijk. Om dit tekort terug te dringen had het re-integratie en participatiebeleid 2019-2022 als doel bijstandsgerechtigden met een korte afstand (0-2 jaar) tot de arbeidsmarkt te begeleiden naar werk. Door de krapte op de arbeidsmarkt hebben inwoners die relatief makkelijk bemiddelbaar zijn, nu ook werk.

¹ <https://sterkdoorwerk.nl/verhalen/interviews-werk-als-beste-zorg/>

² <https://cedris.nl/app/uploads/Het-Goud-van-de-Participatiesamenleving.pdf>

De gemeente ziet echter ook een groep cliënten die niet kan profiteren van de krapte op de arbeidsmarkt. Deze inwoners hebben meerdere uitdagingen op het gebied van zelfredzaamheid. Ongeveer een derde van de inwoners met een bijstandsuitkering heeft te maken met psychische problemen. Ook ervaren cliënten problemen op lichamelijk gebied en op het gebied van taal. Daarnaast is de helft van de bijstandsgerechtigden ouder dan 50 jaar, waardoor het vinden van werk lastiger wordt. Soms is werk dus (nog) een stap te ver. De ambitie voor het nieuwe beleid is daarom:

Inwoners uit Leidschendam-Voorburg doen mee via (betaald) werk of participeren naar wat voor hen het maximaal haalbare is.

Op 7 december 2021 heeft de raad de aanscherping van het Sociaal Kompas vastgesteld (iBabs 2217) met daarin de uitgangspunten: hulp komt terecht bij de inwoners die deze het hardst nodig hebben; de beweging van curatief naar preventief; van afhankelijk naar onafhankelijk en meer integraal werken. Het nieuwe re-integratie en participatiebeleid wordt langs de aanscherping van het Sociaal Kompas opgesteld. Binnen deze kaders moeten keuzes worden gemaakt. Deze startnotitie schetst de vertaling van bovenstaande ambitie vertaald naar het re-integratie en participatiebeleid.

Beleidskaders

Met het re-integratie en participatiebeleid zet de gemeente voor de komende jaren de ambities, kaders en doelen voor werk en inkomen neer. Het stuk is een leidraad voor ander beleid, zoals minima, handhaving en de nieuwe aanbesteding re-integratietrajecten.

Het re-integratie en participatiebeleid is de lokale vertaling van onder andere de Participatiewet, die in 2015 is ingevoerd. De Participatiewet heeft als doel meer banen te creëren voor mensen, ook voor diegenen met een afstand tot de arbeidsmarkt; iedereen doet mee. Inwoners die niet aan het werk kunnen, hebben recht op bestaanszekerheid. Bijvoorbeeld door middel van een bijstandsuitkering. Daarnaast stelt de wet dat iedere gemeente beleid maakt over het invullen van de tegenprestatie.

Evaluatie huidige beleid

Op dit moment wordt de evaluatie van het huidige beleid afgerond. De kwantitatieve evaluatie is te vinden in bijlage 2. Daarnaast voert een onafhankelijk onderzoeksbureau een kwalitatieve evaluatie uit voor de ontwikkeling van het beleid. Een eerste aanzet daartoe is te vinden in bijlage 3. De raad wordt geïnformeerd als de gehele kwalitatieve evaluatie beschikbaar is. Naar verwachting is dit in juni 2022. Ook wordt de evaluatie gedeeld met andere belanghebbenden, zoals advies- en

cliëntraden. Na de installatie van het nieuwe college zal de raad een raadsbrief ontvangen met de reactie van het college op de evaluatie.

Door het substantiële tekort op de BUIG in de jaren voor 2019, heeft het huidig re-integratie en participatiebeleid (2019-2022) als doel een bestandsreductie te realiseren van 30-50 cliënten dan wel bijstandsuitkeringen ten opzichte van de bestandsomvang op de laatste dag van het jaar daarvoor. Dit levert na vier jaar een reductie op het BUIG-budget op van € 1.800.000 tot € 3.000.000. Zoals te lezen is in *bijlage 2: kwantitatieve evaluatie Leidschendam-Voorburg, grafiek 1 & 4*, is het aantal bijstandsuitkeringen gedaald van 1.843 (januari 2019) naar 1.724 (december 2021). Per jaar geeft dit een gemiddelde uitstroom van 40 cliënten, ondanks de stijging van het aantal bijstandsuitkeringen in het begin van de coronacrisis. Het tekort op het BUIG-budget is gereduceerd van een tekort van bijna 2 miljoen euro in 2019 tot een break-even situatie.

Zoals aangegeven in de aanleiding is de doelgroep met een bijstandsuitkering steeds moeilijker bemiddelbaar naar werk. Wanneer het huidige beleid wordt aangehouden voor de komende jaren is de verwachting dat de uitstroom zal stabiliseren.

Landelijke ontwikkelingen

Het huidige landelijke coalitieakkoord 2021-2025 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' stelt een aantal ambities op het gebied van werk en inkomen. Ten eerste wil het kabinet de bijverdiengrenzen in de Participatiewet verruimen. De kostendelersnorm wordt verhoogd naar 27 jaar. Ten tweede wil het kabinet samen met gemeenten aan de slag om mensen die langdurig in de bijstand zitten actief te benaderen en ondersteunen naar werk. Dit geldt ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, die gebaat zijn bij begeleide participatie. Dit gebeurt op dit moment onder andere via het wetsvoorstel breed offensief waarmee de Participatiewet herzien wordt. Breed offensief is een brede agenda om de arbeidsmarktkansen voor mensen met een arbeidsbeperking te vergroten. Middels het actieplan *Dichterbij dan je denkt* tracht het Rijk op korte termijn de krapte op de arbeidsmarkt aan te pakken.

Regionale ontwikkelingen

Het Rijk heeft het afgelopen jaar steeds meer inhoudelijke opgaven, met bijbehorend budget, belegd bij de arbeidsmarktregio's. Voorbeelden hiervan zijn het regionaal mobiliteitsteam, de aanpak jeugdwerkloosheid en de aanpak voor mensen met een arbeidsbeperking. Dit heeft dan ook voor extra uitstroom gezorgd. Elke gemeente moet volgens de SUWI-wetgeving onderdeel zijn van een arbeidsmarkt. Leidschendam-Voorburg is na Zoetermeer de tweede gemeente binnen de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal. Tijdens de coronacrisis is er vanuit de regio ingezet op om- en bijscholing om de mismatch tussen vraag en aanbod te verkleinen.

De middelen die worden vrijgegeven zijn voornamelijk incidenteel van aard. Dit vormt dan ook een risico voor de continuïteit van de uitvoering van het beleid.

Lokale ontwikkelingen

Tijdens de looptijd van het huidige beleid hebben er significante ontwikkelingen plaatsgevonden die invloed hadden op de economie en daarmee op werk en inkomen. Ten eerste heeft de coronacrisis veel gevraagd van inwoners en de gemeentelijke organisatie. Zo steeg het aantal bijstandsuitkeringen in de eerste maanden van de coronacrisis, maar zijn deze in het derde kwartaal van 2020 weer gedaald. Ondanks de daling, ziet de gemeente het aantal aanvragen Bijstand voor zelfstandigen (Bbz) stijgen. Daarmee zijn ondernemers een aparte kwetsbare doelgroep.

Door de focus te leggen op bijstandsgerechtigden met een korte afstand tot de arbeidsmarkt, werd de groep bijstandsgerechtigden met een langere afstand tot de arbeidsmarkt relatief gezien steeds groter. Daarnaast werd duidelijk dat bijstandsgerechtigden vaak uitdagingen hebben op meerdere gebieden, naast werk en inkomen. Er is dan ook de afgelopen jaren extra ingezet op specifieke doelgroepen, in aanvulling op het huidige beleid (zie Raadsbrief aanpak werk en inkomen, iBabs 2246). Voorbeelden hiervan zijn het inzetten van matchmakers statushouders en banenafspraken om de weg naar werk voor deze doelgroepen te bespoedigen. Daarnaast is er een leerwerkmakelaar aangenomen die de doelgroep jongeren extra begeleiding biedt naar participatie en het zoeken van werk. Deze extra inzet is mogelijk gemaakt door incidentele middelen vanuit het Rijk (corona herstellfonds) en incidentele middelen vanuit de regio.

In 2021-2022 is er door een participatieconsulent een onderzoek uitgevoerd naar 64 cliënten met een lange afstand tot de arbeidsmarkt. In plaats van eens per jaar, zijn deze cliënten op vrijwillige basis intensief begeleid door de participatieconsulent. De volgende resultaten zijn zichtbaar:

- 42% participeert via welzijnsvoorzieningen.
- 21% doet vrijwilligerswerk.
- 18% heeft geen mogelijkheid tot participatie of doet al het hoogst haalbare aan participatie, waardoor extra begeleiding geen/weinig toegevoegde waarde heeft.
- 11% is uitgestroomd richting dagbesteding (2 van de 6 cliënten vonden een betaalde beschutte werkplek en stromen daarmee uit)
- 8% stroomt uit naar een betaalde baan.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat intensievere begeleiding op deze groep cliënten leidt tot een hogere participatie in de samenleving, een toename van vrijwilligers en zelfs uitstroom naar betaald werk. Daarnaast verbetert het ook het

welbevinden, kunnen generationele problemen worden verholpen en vermindert het zorgkosten (zie aanleiding).

Kansen en risico's

De afgelopen maanden sprak de gemeente met partners op het gebied van economie, onderwijs en de arbeidsmarkt. Intern is gekeken naar de kansen op verschillende domeinen zoals het voorliggend veld en is feedback opgehaald bij de consulenten werk en inkomen van de gemeente. Uit deze gesprekken kwamen de volgende kansen en risico's voor nieuw beleid naar voren:

Kansen	Bedreigingen
• Werken middels “de menselijke maat” op de landelijke politieke agenda. • Landelijke instrumenten zoals loonkostensubsidie met een no-riskpolis kunnen breder worden ingezet. Dit geeft meer zekerheid aan een werkgever. Daarnaast zorgt dit voor een hogere uitstroom en extra middelen vanuit het Rijk per loonkostensubsidie. • Trajecten die worden ingezet op re-integratiecliënten kunnen ook worden ingezet op participatiecliënten. • Landelijk wordt steeds meer onderzoek gedaan naar effectieve manieren om mensen te begeleiden naar werk. • Intensiveren van communicatie met werkgevers over mogelijkheden subsidies en instrumenten zoals een jobcoach en loonkostensubsidie. • Intensiveren contact tussen werk en inkomen en het voorliggend veld (gezondheid, sport) en andere domeinen zoals de Wmo. • De gemeente heeft met de Wet Inburgering 2021 een betere rol gekregen om inburgeraars te ondersteunen in het leren van de Nederlandse taal en het vinden van (betaald) werk.	• Vrijwel iedere cliënt heeft uitdagingen op andere leefdomeinen. De stap naar werk is voor een deel van de bijstandsgerechtigden een stap te ver. Zij zullen eerst stappen moeten maken naar activatie en participatie via welzijnsactiviteiten. Dat betekent dat zij nog niet uitstromen naar betaald werk. • De gemeente kan niet op iedereen inzetten door beperkte middelen en capaciteit; een focus is nodig. • Regionale middelen zijn veelal incidenteel. Dat betekent dat er met deze middelen geen structurele extra inzet kan worden gecreëerd.

Vervolgstappen

Ambtelijk wordt de laatste hand gelegd aan het ophalen van input bij belanghebbenden in Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Voorschoten. Daarbij vormt de evaluatie, de ontwikkelingen, opgehaalde kansen en risico's en advies- en cliëntraden de basis voor het nieuw te vormen beleid.

Het college stelt voor om, mocht de raad ingaan op de uitnodiging voor een aparte raadswerkgroep, deze te organiseren na het zomerreces.

Het college verwacht de raad hiermee voldoende geïnformeerd te hebben en nodigt haar uit deze brief te bespreken in de commissie samenleving.

burgemeester en wethouders van Leidschendam-Voorburg,

A. van Mazijk
secretaris

J.G. Bijl
burgemeester

Bijlage bestemd voor de raad:

Nummer	Onderwerp
2	Kwantitatieve evaluatie werk en inkomen 2019-2022
3	Eerste bevindingen kwalitatieve evaluatie werk en inkomen 2019-2022
4	Vraagstukken werk en inkomen voor nieuw beleid